

Jeromír Novotný

" Systém, který nikdo nebrání nezištně,
je odsouzen".

Řádné 9. číslo

Viktor Serge

Fakta

Připomínky

Události

Čtenářská společnost. Rozmnožuj, čti, uě tím jednáš. Pamatujs, že
pravda zůstane pravdou a platí i po letech, i kdyby bylo přijato několik
usnesení.

Jezdím na weekend na Chebsko do chapupy a vždy jsem překvapen a udiven, jak vzdálení a málo informováni jsou tamější lidé o politických problémech "hýbajících" Prahou a v jaké záviděníhodné neinformovanosti a neproblematičnosti vidění světa žijí. Přesně obdobná reakce je ostatně meziými přáteli z ciziny a námi, tzv. "dobře o politice informovanými" lidmi z Prahy.

Nedávno přijel můj dávný kolega ze Skandinávie a vyprávěl o komentářích ve světovém tisku k politickým procesům u nás v červenci tohoto roku, a řekl, že současný politický vývoj a celé postavení Československa i Husáka jako loutky SSSR je tak absurdní, že je nikdo nebere vážně a že tím se určité zlehčení přenáší i na činy opozice, včetně těch, co zde byli odsouzeni. "akonec se mne vážně zeptal, zda lidé u nás souhlasí vůbec s tím, co v zahraničí dělá a jak za Československo mluví naše politická emigrace typu Pelikána, Goldstückera či Oty Šika. Vzbudilo to ve mně rozpaky. Jak bez baletistické šife vysvětlit někomu, kdo zde již nyní nežije, atmosféru, která zde na první pohled ~~zřejmě~~ převládá? Vysvětlování příčin této zdánlivě spokojené apatie, týkající se vztahu lidí v Československu k činnosti naší politické emigrace v zahraničí.

Pokusná myška nebo morče, když se vícekrát za sebou přesvědčí, že dveře klece nepovolí, vzdají se dalších pokusů o útěk, odevzdaně, ba zdánlivě spokojeně leží v kleci a žerou pouze to, co je jim předloženo a jakoby ani nemají zájem o útěk. "Oavícený" chovatel těchto zvířat však ví, že je to pouze hra a že objeví-li se pro myšku či morče nějaká nová možnost či alespoň náznak možnosti úniku, oba zapomenou na svou "domestikaci" a budou utíkat. Obdobné reakce našich lidí je si vědomo i dnešní čs. vedení KSČ. "roto přes všechny prověrky a 99,8% volby nadále tak zoufale hlídá a znemožňuje jakýkoliv náznak aktivity lidí a bojí se i jejich objektivně velmi pozitivní a zcela nepolitické aktivity. Reakcí na tento nenormální stav je apatie a nezájem o cokoliv, co se děje v politice, který je takového stupně, až je to nápadné. Přesto i ten člověk, k který má na první pohled zdánlivě zájem pouze o výši svého výdělků a o co nejdříve odjezd na weekend, projeví obrovský zájem, podáte-li mu /a nebude-li vás považovat za fízla/ Pelikanovy Listy či Tigridovo Svědectví. A když tentýž člověk zjistí z obsahu, že v zahraničí jsou vydávány knihy našich spisovatelů a že byla v řadě deníků otištěna proklamace k situaci v ČSSR ke čtvrtému výročí srpna, reaguje přibližně slovy: " To je báječné, že alespoň někdo něco dělá, že všichni lidé tak nemlčí jako zde a že to, co přinesl rok 1968 není zcela zapomenuto, ale alespoň nějakou formou trvá". A pocit určité satisfakce doslova vyzařuje z mluvčího, i když jinak i on sám patří k mlčící většině. Momentálně v Československu je totiž i jen pouhá resistance skoro hrdinství.

Dnes v Československu prakticky neexistuje averse /kromě oficiálně proklamovaného veřejného mínění/, ba ani se nevyskytuje odsuzování z nacionálních pozic vůči našim emigrantům. V tom se podstatně lišíme např. od Rusů, kteří dosud emigraci vlastních lidí /třeba spisovatelů/ považují za zradu na národě, i když s tím současně politicky souhlasí. Naopak, naši lidé emigraci schvalují případně emigrovavším trochu závidí rozhodnost, kterou kdysi sami neměli. Jedná-li se o emigrovavšího významného vědce, jsou přímo potěšeni, že výsledky jeho práce nebudou sloužit SSSR. Emigrace k Československu totiž bytostně patří; Československo je totiž bez emigrace skoro nepředstavitelné. V celých moderních dějinách byla určitá část národa vždy v emigraci a činnost těchto lidí nakonec přispívala k vytváření našich dějin. Vzpomeňme třeba na 1. a 2. světovou válku, kdy se dějiny doslova dělaly v zahraničí. A každý to tak chápal, byl za to vděčen. Přes tento souhlas přece jen měla emigrace padeátých let trochu odlišné postavení od emigrace současné, posrpnové. Srovnáme-li poměr našich řadových občanů k čs. emigraci pounorové /1948/ a posrpnové /1968/, zjistíme obrovský rozdíl. Tehdy s činností emigrantů souhlasili pouze jejich stoupenci, dnes souhlasí naprostá většina národa, sjednocena odporem. K tomu přispívá i to, že po únoru se dělaly dějiny přece jen doma, alespoň část lidí mohla opravdu pracovat, tvořit; tentokrát ne. Tentokrát je, bohužel, pro kulturní a politické formování a pokračování našich národů rozhodující emigrace ve funkci jakési "československé diaspory".

Po únoru 1948 odcházela do zahraničí část stoupenců určité politické koncepce, zatímco "vlády" se ujala skupina homogenizovaná ideologií jinou. Tehdy zde proti sobě stály dvě rozdílné politicky i filosoficky orientované skupiny, obě s tvářícími ambicemi, z nichž každá měla svůj vyhraněný program a každá měla své aktivisty, své filosofy a někdy nepřijemně fanaticky vystupující aluvčí. Stála zde ideologie proti ideologii, program proti programu a jestliže později, začátkem 60. tých let přece jen byl antagonismus poněkud oslaben, bylo to jen v důsledku určitého politického vývoje a i z rozčarování generace února 1948. Současná situace je však odlišná, zde nemá nikdo jiný program kromě vyhovování ~~SSR~~ požadavků SSSR, zde nevěří koncepci, kterou předkládají ani ti, co jí včera napsali a podepsali. Naše situace je atypická pro obvyklé převraty a i tím charakteristická pro dnešní ČSSR. Každý politický převrat, ať již revoluční nebo palácový, dosazuje do vedení jinou mocenskou skupinu, uvolňuje prostor pro nástup mocenských skupin, které se na převratu podílely a měly na něm zásluhu. Dosazuje tedy aktivisty a vůdce jiného druhu. Pro dnešní ČSSR však toto neplatí. Dnes zde mají rozhodující pozice lidé, jejichž hlavní zásluhou je beznázorovost, hlavní devizou to, že nikdy nbyli aktivní a nikdy se skoro na politice nepodíleli. Jen tyto typy apolitických lidí, lidí bez originality a tvořivosti mohly totiž projít érou Novotného i rokem 1968 bez "úhony" a obstát ve všech fázích prověrek. Kdo se jen trochu více zajímal o politiku a měl určité vůdčí schopnosti a politické ambice, exponoval se na jedné či druhé straně, a tím se stal ovšem nepřijatelným, neboť ani SSSR netouží po tom, aby v ČSSR měli politické pozice lidé jakýmkoliv směrem vyhranění, kteří by pro ně mohli být politickými partnery /Proto ani Bilak není sovětům nijak přijemný/. Dne kromě skutečně nepatrné skupiny tzv. "zvatelů" a "nikdy nezradivších" lidí typu Indry, Bilaka a zemřelých Koldera, Jodase či Famíry a několika jim názorově blízkých okresních funkcionářů /Husák ani Svoboda mezi tyto "svaté" nepatří/ prakticky všichni ostatní se buď podíleli a tím i trochu kompromitovali v roce 1968. Proto kritériem výběru současných "vůdčích" typů na různých úrovních, od ředitelů podniků, přes předsednictvo Svazu spisovatelů až po Národní výbory a předsedy uličních organizací KSČ byl úplná beznázorovost, neprincipiálnost a ochota přizpůsobit se a podřídit se. Proto dnes na vedoucích místech všeho druhu a úrovní jsou lidé bez jakýchkoliv schopností pro zastávání vedoucích míst, často i bez znalostí elementárních zásad politické práce, řízení schází a často zpočátku mnozí i bez mocenských ambicí. Tak u nás převládá vedení bez vůdců či vedení bez vedení a proto dnešní Československo i jeho tragika působí směšně a neskutečně. Je to pouze karikovaný odvar politiky SSSR. Vždyť i sám Husák má pouze zprostředkovanou moc, moc z milosti, neboť ani on není bez poskrny a i on se kompromitoval. A právě v tom vidím tragiku jeho osobnosti. Husák byl vždy velmi ambiciósní politik, který po léta toužil po moci a nejvíce ze všech záviděl Dubčekovi jeho popularitu. Tragikou Husáka je právě to, že získal moc v okamžiku, kdy musel být zcela zákonitě nepopulární a kdy je mu moc Sovětským Svazem pouze propůjčena a kdy si ji musí stále novou poslušností zasloužovat. Člověk tak ambiciósní a hrdý jako je Husák musí právě za tuto svou pouze zprostředkovanou moc zaplacenou pokořením, hluboce nenávidět představitele sovětské politiky. A obdobné je i postavení vedoucích činitelů na různých stupních stranického a státního aparátu, včetně různých ředitelů škol, nakladatelství, kapitánního průmyslu a současných šéfredaktorů. Všude jsou v centrálních pozicích lidé, jimž v zásadě chybí jakékoli přesvědčení, lidé, kteří nevěří ani sobě, kteří vědí, že jsou "bez zásluh". Až někdy směšná hrdość dřívějších vůdců, čerpaná třeba z třídního původu či dělnické profese nebo ilegální činnosti, těm dnešním zcela chybí. Pozitivní ovšem je, že títo dnešní "rozhodující" lidé nikdy nebudou fanaticky, nikdy nedokážou nikoho strhnout silou svého přesvědčení, nedokážou vést ostatní a sami se necítí být povoláni k funkcím, jež dnes mají.

Tyto klady však mají i mnoho záporů. Nejhorší z nich je, že tato "mocenská" skupina je sama nejistá a proto si nikdy netroufne na žádnou formu odporu. Všichni o sobě vědí, že jejich hodnota vznikla teprve poslušným vztahem k moci, vědí, že jim byla okamžitá moc propůjčena za jejich povolnost a že ničím jiným si tuto moc ani nemohou, ani neumí udržet. Vědí, že stačí jen nepatrná ~~xixxxx~~

záminka, znelíbení se a budou muset odejít. Vědí, že proti této zámince nepomohou žádné argumenty. Vědí, jak se sami dostali k moci a právě znalost těchto technik jim způsobuje "macbethovsky" bezesné noci. Tyto "vůdce" charakterizuje opatrnost, nenápadnost a nenapádílost, neosobní vyjadřování. Mají stále strach, jež si kompenzují tím větší povolností a potlačováním jakékoliv aktivity ve svém okolí. "evově to někdy připomíná švejkovství, ale švejkovství to není. Švejkovství je forma vzpoury a za každou vzporou je sebevědomí a opovržení mocipány. Dnešní mocenská skupina se nebouří a nikdy se bouřit nebude a opovrhují-li tito lidé vůbec někým, pak podvědomě, výjimečně i vědomě sami sebou. Bojí se těch nahoře i těch dole, před obojími jsou nejistí, vědomi si své "nepatřičnosti", svého momentálního postavení a své momentální moci. Tito lidé nemají charakterové rysy předválečných komunistů, ani jejich odpůrců. Nestanou se sice nikdy fanatiky, ale také není možno čekat, že by se mohli někdy změnit, vyvinout ve skutečné vůdce, kritizovat vedení a vést třeba i určitý boj za uvolnění. Předpokládat u nich ideový vývoj adekvátní vývoji, jímž prošla část komunistů v průběhu padesátých let, je zcela vyloučeno. Dnešní mocenská skupina - na všech úrovních - je a bude tím nejkonzervativnějším elementem v našem národě, skupinou, brzdící jakoukoliv aktivitu i kritiku na všech úrovních. Určitě se nestanou mluvčími národa, tak jako se to stalo se spisovateli, či většinou orientovanou komunisticky orientovanou inteligence v roce 1968 a nebudou si jako takoví konkurovat s představiteli čs. politické emigrace v zahraničí.

A právě v tom je zakotvena bezvýchodnost dnešního statutu Československa, státu bez vůdců. Dnešní mocenská skupina nemá pro vedení politického a kulturního rozvoje Československa ty základní ani osobní /osobnostní/ předpoklady a ostatní lidé, jako my, zase nemáme žádnou legální platformu, z níž by se dalo vyjít i třeba jen s určitou reformou. A právě proto dneska tak vystupuje význam politické emigrace, která jediná, skrytě podporovaná z domova, může být skutečným mluvčím našich národů. Obrazně řečeno, politicky i kulturní vývoj našich národů musí mít dneska formu jakési moderní disunity. se věším, co toto slovo v kulturním má podvědomí znamená. A říkáme-li to, jsme si doma bohužel plně vědomi, co to znamená pro nás i osobně. Uvědomit si to a přiznat si to není pro ty, co zůstali, lehké. Jsme-li si toho však už jednou vědomi, musíme to jasně a veřejně říct; jednak proto, abychom dali mandát "těm venku", jednak proto, aby si naše politická emigrace sama jasně tuto povinnost uvědomila a podle toho jednala.

PROTESTY PROTI PROCESŮM V ČESKOSLOVENSKU V ZAHRAANIČÍ

Americký obhájce Ernst L. Graves, který obhajoval Angelu Davisovou, protestoval proti politickým procesům v Československu. Uspořádal ve Vídni po svém návratu z Prahy tiskovou konferenci, v níž líčil neúspěch svého úsilí. Podal se mu sice v Praze hovořit se zástupcem generálního prokurátora a s vysokým úředníkem ministerstva vnitra, - nebylo mu však dovoleno setkat se s obhájci nebo s příbuznými obžalovaných.

Prohlásil, že procesy jsou neoprávněné, špatně a nelidsky prováděné, že jsou porušením Charty OSN. "Obžalovaní potřebují pomoc obhájců celého světa", řekl.

Kurt Havesmann, přírodovědec a filosof z NDR protestoval: "Je hanbou, že jsou v socialistické zemi postaveni před soud a odsouzeni k vysokým trestům komunisté jen proto, že jsou i dnes přívrženci politiky, která ještě před několika lety byla zastupována črtivou většinou strany, a za názory, že politika, která byla straně vnucena ozbojenou intervencí, je špatná."

TENTO ROK V LITVĚ

14. května 1972 se v litevském Kaunasu upálil dvacetiletý dělník Roman Talanta. Důvod: protest proti národnostní politice Kreamu. Několik dní poté následoval v litevské Vareně další mladý muž, klempíř Stonis, Talantův příklad. Zemřel 4 dny poté, co se zapálil a skočil se střechy čtyřpatrové budovy na ulici. Důvod byl stejný jako u Talanty.

3. června 1972 se v Kaunasu polil benzinem a zapálil šedesátiletý sov. občan Andruš Kukavichus. Zemřel den nato v nemocnici. Důvodem byla solidarita s Talantovým činem.

10. června zabránila v Kaunasu policie jinému dvašedesátiletému občanu Zaliži Kauskasovi, aby se zapálil. Předtím se již polil acetone. Důvod stále týž

1. června se sešli funkcionáři litevské KS z celé země, aby "objasnili situaci". Talanta byl podle psychiatrické analýzy, provedené po jeho smrti /!/, označen za choromyslného konzumenta drog a ostatní demonstranti byli obviněni z antisovětského a chuligánství, z porušování soc. morálky, neboť prý požadovali sovobodnou lásku.

V Moskvě začali sovětské občany objevovat ve svých schránkách letáky, jimiž byli "občanským výborem" vyzýváni k protestním stávkám na podporu Litevska. Jako příklad podobných úspěšných akcí byl v letáku uveden boj polských děkářů ve Štětíně, Gdaňsku a Gdyni v zímě 1970-1971.

Z HISTORIE KSSS

Členové politbyra VKS/b/ v říjnu 1917: Lenin, Trockij, Zinovjev, Kamenjev, Sokolnikov, Bubnov, Stalin.

Přirozenou smrtí zemřel jen Lenin a Stalin. Zbývajících 5 členů politbyra bylo zavražděno Stalinem.

Z 21 členů ÚV VKS/b/ ze srpna 1917 zemřelo přirozenou smrtí 7 lidí: Lenin, Stalin, Sverdlov, Nogin, Artěm, Kolontaj, Dzeržinský.

12 jich bylo zavražděno Stalinem: Trockij, Zinovjev, Kamenjev, Rykov, Rakovskij, Bucharin, Jevdokimov, Bělgorodov, Smilga, Krestinskij, Bubnov, Miljutin a Preobraženskij. A dva zmizeli beze stopy...

NA TĚMA NDR

se v poslední době hodně píše a hovoří. A nejen v souvislosti s obdivuhodným tempem, jakým pokračuje navazování normálních vztahů mezi NSR a NDR. Tento proces zřejmě nezastává bez vlivu na vnitřní situaci NDR. Vyvolává tam určité jevy, které by se nepřesně a snad i přehnaně daly nazvat jakýmsi "táním" v oblasti vnitropolitické. Všimněme si některých z nich:

K 23. výročí založení NDR byla oznámena velká amnestie. To samozřejmě není první a jediná amnestie v historii NDR, leč poprvé se zcela oficiálně hovoří o existenci politických vězňů a tím tedy i o existenci politických procesů. Rozlišuje se mezi kriminálními a politickými trestnými činy. Předpokládá se, že se amnestie bude týkat asi 3 až 4 tisíc politických vězňů. Motiv? Možná demonstrace zlidštvování, příprava půdy pro smlouvu s NSR.

Návštěva delegace NDR v čele s Kurtem Hagerem v ČSSR před několika týdny zřejmě přinesla drtivé rozčarování našim normalizovaným činitelům zejména v kultuře. Členové delegace byli prý už před odjezdem do ČSSR informováni na zvláštní poradě o tom, že v Československu se provádí zcela sekýrářská politika vůči kultuře a jejím představitelům, s níž naprosto nelze souhlasit. Pokud máme informace, Hager podle toho také vystupoval. Při setkání s českými náhražkovými spisovateli na Dobříši byl zvědav na to, co dělá spisovatel Hrabal a dramatik Havel, s nimiž se chtěl setkat, neboť v NDR chystají antologii moderních dramát, v níž chtějí otisknout i díla Havlova. Ztrnulým náhražkovým spisovatelům také nezatajil, že v NDR jsou připraveni k vydání Škvoreckého *Žhážka Zbabělci*; že sice dosud váhali s ohledem na Prahu s jeho vydáním, že však je jim líto hodit knihu do stoupy a že tedy vyjde.

Podobně prý i při návštěvě slovenských spisovatelů na jejich zámku přerušil uprostřed vítězný referát jakéhosi snaživého normalizátora, který byl v podstatě gnáškou údajně o tom, kdo byl kdy a skam vyhozen a promluvil něco nenucených slov o tom, kam a k čemu taková sekýrářská politika vede.

Na další vývoj v NDR si musíme počkat, zdá se však že nebude nezajímavý jako dosud. Nasvědčuje tomu i pozoruhodné oživení v celé kultuře NDR, v oblasti výtvarné i dramatické. Ostatně leccos už naznačily i revoluční pořady televize NDR, přenášené v rámci intervize i k nám.

Z DOMOVA

Nejí iniciativa jako iniciativa, pouze iniciativa pod vlajkou KBČ je ze všech nejiniciativnější. Poznala to i Socialistická strana, která asi před rokem rozvinula akci "Já, člověk", jež měla získat nové dárce drve. Akce se účastnila řada populárních zpěváků a herců a měla úspěch. Jakmile však začala být populární, přišel z ÚV zákaz kdekoliv uvádět, že iniciátorem je Socialistická strana.

Vladimír Nepraš byl bez rozsudku propuštěn po půlročním věznění na svobodu. Byl však v tak špatném zdravotním stavu, že musel být víc jak 2 měsíce v nemocnici. Žádal, aby mu alespoň za tuto dobu bylo proplaceno nemocenské, na něž má jako každý čs. zaměstnaný občan právo. Nestalo se tak a bylo mu sděleno, že nemocenskou nedostane, protože z předchozího zaměstnání předčasně odešel /byl totiž 31. ledna zatčen/, aniž rozbízel pracovní poměr.

Od zatčených a půl roku internovaných vězňů /např. Bartoška, Hochmana.../ žádala správa věznice, aby jim vězni po propuštění zaslali složenkou 3.600.- jako úhradu za svůj pobyt ve věznici. Kdyby to bylo za rekreační pobyt, nebylo by to ani tak drahé. V Ruzyni ale zrovna rekreační podmínky nejsou...

Averzi vůči sovětské okupaci zvyšuje i chování Rusů a Rusek - civilistů v pražských obchodech. Češi mají zkušenosti s obdobnými typy z doby Protektorátu. Ale v jednání obou skupin je podstatný rozdíl. Většinou se nechovají v obchodech a restauracích jako dobyvatelé, ale naopak - jako nenápadní chudí příbuzní. Snaží se řečí i oblečením skrýt, že jsou Rusové. Umějí-li, mluví raději německy nebo jinak a jen mezi sebou se šeptem dorozumívají rusky. Příčinou je jak vlastní špatné svědomí, tak touha překonat bariéru a přece jen v obchodech dostat zboží, které je pro ně tak lákavé. Jejich chování v obchodech určitě nevyhrocuje vztahy a neprovokuje k atentátům, - současně však neimponuje ani těm Čechům, kteří by jinak toužili po jistotě, umožněné identifikací s mocí. Snad i proto mají dodnes Sověti u nás poměrně slabou páťou kolonu. Je zajímavé, že tato averze a opovržení k Rusům se projevuje i mezi funkcionáři SČSP. Těm Rusům, kteří přijíždějí do Československa, /což je jiná kasta, než ruský lid/ chybí přece jen někomu imponující sebevědomí Sovětů, jež měli a s nímž vystupovali ve Stalinově éře. Tehdy jsme ovšem nikdy neměli možnost pozorovat je tak neoficiálně, tak dlouho a tak zblízka.

RADIO JEREVAN HLÁSÍ

Otázka: Je pravda, že československý lid volal sovětskou armádu na pomoc?

Odpověď: V zásadě ano. O pomoc požádal v roce 1938 a žádost byla kladně vyřízena v roce 1968.